

PRIKAZ KNJIGE

Neven Ricijaš, Ivana Jedud Borić, Martina Lotar Rihtarić, Anja Miroslavljević

POJAČANA BRIGA I NADZOR IZ PERSPEKTIVE MLADIH I VODITELJA MJERE

Ured UNICEF-a za Hrvatsku, 2014.

Odgojna mjera Pojačana briga i nadzor jedna je od odgojnih mjera predviđenih za mlade počinitelje kaznenih i prekršajnih djela. Iako je odgojna mjera Pojačana briga i nadzor, uz izricanje posebnih obveza, najučestalija sankcija koja se izriče mladim počiniteljima kaznenih djela, u Hrvatskoj nedostaju sustavna istraživanja ove odgojne mjere. Zbog toga ova znanstvena knjiga, čiji je temeljni cilj bio dobivanje sveobuhvatnog uvida u provođenju PBIN-a, ima posebni značaj i vrijednost za široki raspon stručnjaka – od onih zaposlenih u sustavu pravosuđa koji izriču ovu mjeru i trebali bi pratiti djelotvornost njezinog provođenja, do onih zaposlenih u sustavu socijalne skrbi koji su zaduženi za provođenje ove mjere, ali također svojim mišljenjem sudjeluju i u postupku njezinog donošenja.

Kako bi se postigao glavni cilj, a to je prikupljanje, analiza i interpretacija podataka o različitim aspektima odgojne mjere Pojačana briga i nadzor u Hrvatskoj, provedeno je složeno istraživanje koje je koristilo dva temeljna metodološka pristupa – kvantitativni i kvalitativni pristupu. To daje posebnu snagu ovom istraživanju jer ovakva kombinacija istraživačkih pristupa omogućava da se prvo napravi dobra deskripcija obilježja populacije kojoj se izriče ova mjera te onih koji su uključeni kao stručnjaci u njezino provođenje (kvantitativni pristup), a da se zatim produbi razumijevanje procesa i ishoda ove mjere (kvalitativni pristup). Istraživanje, kao i tiskanje ove knjige, u cijelosti je financirao Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

U uvodnom dijelu knjige, autori prvo definiraju zakonski okvir izricanja i izvršavanja PBIN-a u Hrvatskoj, što je korisno štivo svima koji rade na ovim poslovima budući da na jednom mjestu sistematizira sve ključne odredbe prema Zakonu o sudovima za mladež, Zakonu o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, kao i Pravilnika o izvršavanju odgojnih mjera. Potom slijedi poglavlje u kojem se ova odgojna mjera pozicionira u kontekstu sankcija u zajednici i probacije za maloljetnike iz teorijske, pravne i međunarodne perspektive, odnosno radi se o poglavlju koje pruža širu sliku o PBIN-u, kao i komplementarnost njezina izricanja i izvršavanja u odnosu na međunarodne dokumente. Daljnje poglavlje pruža statističke pokazatelje maloljetničke delinkvencije u Hrvatskoj, koristeći službene podatke Državnog zavoda za statistiku. U ovom se poglavlju osvjetljava struktura kaznenih prijava, optužbi i osuda prema maloljetnicima u posljednjih dvadesetak

godina, pri čemu su vidljivi trendovi značajnijeg korištenja mjera oportuniteta i uvjetovanog oportuniteta posljednjih godina, odnosno mjera u zajednici. PBIN, kao sankcija u zajednici stabilno čini oko 40-45% svih sankcija koje se izriču maloljetnicima, te se mahom izriče za imovinske delikte, a nakon toga kaznena djela protiv života i tijela, te onih vezanih uz sredstva ovisnosti.

Prije definiranja ciljeva istraživanja, te prikaza metodologije, autori daju pregled teorijskog i empirijskog polazišta istraživanja, a ovo poglavlje podijeljeno je u tri podpoglavlja. Teorijsko utemeljenje istraživanja je u konceptu rizičnih i zaštitnih čimbenika u maloljetničkoj delinkvenciji što je danas svakako najrašireniji pristup koji omogućuje kvalitetnu analizu i sistematizaciju obilježja maloljetnika, kao i praćenje kvalitete rada i učinaka intervencijskih postupaka. Potom su opisani ključni principi uspješnih sankcija koji su strukturirani u one principe važne za kazneni postupak i donošenje odluka, one važne za planiranje te one važne za provođenje intervencija. Time su kvalitetno integrirani strukturni, zakonski i tretmanski psihosocijalni elementi koji doprinose uspješnosti provođenja odgojne mjere Pojačana briga i nadzor. Posljednji dio ovog poglavlja opisuje tri dosada najznačajnija istraživanja na regionalnoj razini. To je istraživanje PBIN-a prof.dr.sc. Slobodana Uzelca iz osamdesetih godina, kvalitativno istraživanje mr.sc. Zvonka Kovačića iz 2007. godine, te doc.dr.sc. Melihe Bijedić koja je Bosni i Hercegovini 2011. godine provela istraživanje odgojne mjere Pojačani nadzor nadležnog organa socijalne zaštite, a koji predstavlja svojevrsni ekvivalent našoj odgojnoj mjeri Pojačana briga i nadzor. Autori su tabličnom shemom sistematično prikazali osnovna obilježja i rezultate ovih triju istraživanja.

Središnji dio knjige odnosi se na definiranu svrhu i cilj istraživanja, kao i specifične ciljeve ovisno o korištenoj metodologiji. Opći cilj je steći uvid u provođenje odgojne mjere pojačana briga i nadzor, te pri tome istražiti obilježja maloljetnika kojima se ova mjera izriče, obilježja voditelja mjere, ali i procesa prije i za vrijeme provođenje ove odgojne mjere, kao i uvida u percepciju mjere iz perspektive mladih, njihovih roditelja i voditelja mjere. U kvantitativnom dijelu istraživanja sudjelovalo je 194 mladih koji izvršavaju ovu odgojnu mjeru, te njihovi voditelji mjere, a kako su upitnici bili šifrirani, to je omogućilo uparivanje njihovih odgovora. Ovaj dio istraživanja proveden je u ukupno 28 centara za socijalnu skrb na području Hrvatske, te je formiran proporcionalni stratificirani uzorak temeljem četiri kriterija: spol i dob maloljetnika, duljina trajanja odgojne mjere te urbanost/ruralnost sredine u kojoj mlada osoba živi, zbog čega uzorak osigurava reprezentativnost. Kvalitativni dio istraživanja proveden je u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku, a sudjelovalo je ukupno 75 sudionika – voditelji mjere,

mladi koji izvršavaju PBIN i njihovi roditelji. Temeljni ciljevi bili su putem fokusnih grupa dobiti detaljniji uvid u doživljaj PBIN-a, procese koji se odvijaju tijekom njegove provedbe, korištene metode i tehnike rada, doživljaj učinkovitosti, ali i teškoće prilikom provedbe, kao i preporuke za poboljšanje mjere.

Rezultati oba dijela istraživanja pokazuju vrlo zanimljive rezultate, potvrđuju empirijski neke spoznaje poznate u praksi, ali daju i različite nove uvide i perspektive koje svakako služe kao poticaj za razvoj i unaprjeđivanje izvršavanja ove odgojne mjere. Rezultati potvrđuju veliku heterogenost i različite načine rada u području provođenja PBIN-a na nacionalnoj razini. Heterogenost se očituje i u obilježjima mladih po dobnoj strukturi, prijašnjim intervencijama, delinkventnoj aktivnosti, ali i u obilježjima voditelja mjere, njihovoj struci, godinama staža i metodama rada. Općenito je ohrabrujuće da je perspektiva ove odgojne mjere pozitivna i od strane mladih, i od strane voditelja mjere, pri čemu se zaključuje kako su kreativni potencijali za pružanje intervencija prema mladima nedovoljno iskorišteni.

Knjigu autori završavaju poglavljem sa zaključcima i preporukama, pri čemu su oni logički i pregledno sistematizirani prema uvodno opisanim principima uspješnih sankcija te se dijele na preporuke u postupku donošenja odluka, onima važnim za planiranje intervencija i onima koje se odnose na samu kvalitetu i modalitete provođenja PBIN-a. Zaključci i preporuke sumiraju moguće reforme i unaprjeđenja kako na razini sustava i politika (prije svega sustava pravosuđa i socijalne skrbi), tako i na osobnoj razini svakog stručnjaka koji radi na ovim poslovima.

Zaključno, radi se o iznimno važnom istraživanju odnosno knjizi koju obilježava relevantnost teme, dobra teorijska i empirijska utemeljenosti, višestrukost perspektiva koja omogućava nove perspektive razumijevanja mjere PBIN-a u svoj njegovoj složenosti. Posebno ističem da tekst u cjelini promiče suvremeni koncept ostvarivanja prava sve djece i mladih na kvalitetnu pomoć. Knjigu obilježava i jasni „autorski pečat“ koji se posebno očituje u vrlo korisnim preporukama. Zbog svega navedenog očekujem da će knjiga biti poticajna i osnažujuća kako za praksu tako i za daljnja istraživanja.

U cijelosti radi se o vrijednom tekstu koji predstavlja značajan izvor u razumijevanju mjere PBIN-a iz stručnjačke i korisničke perspektive te „base line“ u praćenju unapređenje njezine konceptualizacije i primjene.

Pripremila
Marina Ajduković